

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 368/2023-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátskou kanceláriou ADVOKÁT JUDr. PETER TIMKO spol. s r. o., Pri parku 8, Maňa, v menej ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Peter Timko, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 12 C 83/2012-730 z 27. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 22. mája 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov konania vynaložených v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia (v procesnom postavení žalovaných) boli neúspešnou stranou v spore, ktorého predmetom bolo jednak určenie, že žalobcovia v 1. až vo 4. rade sú podielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností (bližšie špecifikovaných v rozhodnutí vo veci samej), každý z nich v podiele 1/8 k celku, a jednak určenie, že tie isté nehnuteľnosti patria do dedičstva po nebohej [REDACTED], rod. [REDACTED], zomrelej [REDACTED], v podiele 1/2 k celku.

3. Po tom, čo bolo v merite veci právoplatne rozhodnuté v prospech žalobcov, a súd im priznal náhradu trov konania, okresný súd rozhodoval o výške právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania a uznesením zo 7. októbra 2022 zaviazal sťažovateľov zaplatiť žalobcom trovy

konania v celkovej sume 4 433,12 eur. Pri vyčíslení trov konania aplikoval § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), pričom hodnotu predmetu sporu určil podľa prílohy č. 1 k zákonu č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o miestnych daniach“). Keďže išlo o právne zastupovanie viacerých osôb, súčasne v danej veci aplikoval § 13 ods. 2 vyhlášky.

4. Proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka podali sťažovatelia sťažnosť, v ktorej namietali nesprávne vyčíslenie trov konania. Tvrdili, že trovy konania za tú časť predmetu sporu, v ktorej išlo o určenie, že nehnuteľnosti v príslušnom podiele patria do dedičstva, sa mali vypočítavať podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, pretože výsledok konania v tejto časti nezakladá priamo vlastnícke právo žalobcov. Pokiaľ išlo o vyčíslenie trov konania za tú časť, v ktorej bolo predmetom sporu určenie podielového spoluvlastníctva, tu mal okresný súd podľa názoru sťažovateľov vychádzať z hodnoty nehnuteľností v roku 2012. Okresnému súdu v tomto smere vytkli, že vychádzal z hodnoty nehnuteľností podľa vecne nepríslušnej právnej normy (zákon o miestnych daniach), keďže tento právny predpis neupravuje otázky skutočnej trhovej hodnoty pozemkov, ale upravuje verejnoprávny vzťah medzi samosprávou a platiteľmi miestnych daní. Taktiež uviedli, že hodnota veci musí byť určená pri začiatku poskytovania právnych služieb, pričom súd nemal pracovať s aktuálnou hodnotou nehnuteľností, ale s hodnotou, ktorú mali pred 10 rokmi.

5. Napadnutým uznesením okresný súd zmenil rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka tak, že zaviazal sťažovateľov k povinnosti zaplatiť žalobcom spoločne a nerozdielne náhradu trov konania vo výške 4 396,43 eur. Sťažnosť sťažovateľov vyhodnotil okresný súd ako čiastočne dôvodnú. Keďže predmetom sporu boli dve spojené veci, bolo potrebné na danú vec aplikovať aj § 13 ods. 3 vyhlášky. Uznal tiež, že pokiaľ išlo o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, nie je možné pri určení tarifnej odmeny vychádzať z hodnoty veci, pretože výsledok takéhoto konania nezakladá priamo vlastnícke právo žalobcu. Je teda na mieste aplikovať § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, pričom v tomto smere poukázal na nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 187/2018 z 21. júna 2018. Námietku vzťahujúcu sa na stanovenie hodnoty predmetu sporu vyhodnotil okresný súd ako nedôvodnú. Poukázal na to, že hodnota ornej pôdy podľa prílohy č. 1 k zákonu o miestnych daniach sa nemenila od roku 2012 a hoci sa hodnota pôdy používa primárne ako základ dane pri výpočte dane z pozemkov, nie je vylúčené, aby súd použil hodnotu ornej pôdy podľa tejto prílohy ako základ pre výpočet základnej sadzby tarifnej odmeny v situácii, keď v spore nebola hodnota ornej pôdy určená znaleckým posudkom alebo odborným vyjadrením. Takáto úvaha nevykazuje znaky extrémnej arbitrárnosti ani podľa nález ústavného súdu č. k. IV. ÚS 243/2022 z 10. mája 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľov

6. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú, že okresný súd im v napadnutom rozhodnutí nedal presvedčivú odpoveď na ich sťažnostnú argumentáciu. Tvrdia, že okresný súd pochybil v ustálení toho, čo je predmetom určovacieho sporu, a táto chyba viedla k nespravodlivým záverom v otázke správnej a zákonnej výšky trov konania. Súd síce formálne uznal nutnosť kategorizovať spor na dve

spojené veci, ale vo výpočtovom výsledku sa to neprejavilo. Výpočtová metodika je zmätočná a nepreskúmateľná. Úkony právnej služby nie sú separátne vypočítané podľa zmienenej kategorizácie, ale sú neprehľadne zhrnuté v jednej kategórii. Sťažovatelia kritizujú okresný súd tiež preto, že z dôvodu uplynutia sťažnostnej lehoty nevzal do úvahy nimi predložené dôkazy k hodnote pozemkov ani doplňujúce sťažnostné vyjadrenie. Tvrdia, že Civilný sporový poriadok dovoľuje argumentovať aj po podaní sťažnosti a že v sťažnostnom konaní neplatí zásada dôkaznej koncentrácie.

7. Správna a zákonná výpočtová metodika týkajúca sa náhrady trov konania je podľa názoru sťažovateľov taká, ktorá

a) v časti sporu o určenie podielového spoluvlastníctva zohľadňuje pri výpočte tarifnej odmeny hodnotu nehnuteľností v roku 2012, pretože v tom čase bola podaná žaloba. Okresný súd však pri určení hodnoty predmetu sporu v tejto časti nepriliehavo aplikoval zákon o miestnych daniach. Vzhľadom na pluralitu žalobcov bolo tiež na mieste aplikovať § 13 ods. 2 vyhlášky;

b) v časti sporu o učenie, že nehnuteľnosti v príslušnom podiele patria do dedičstva, bolo potrebné vypočítať tarifnú odmenu z tzv. bezhodnotového výpočtového základu podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky a vzhľadom na pluralitu žalobcov aplikovať § 13 ods. 2 vyhlášky;

c) napokon, po uskutočnení postupu uvedeného pod písm. a) a b) bolo potrebné aplikovať § 13 ods. 3 vyhlášky, pretože išlo o dve spojené veci. V dôsledku toho by bola náhrada trov konania nižšia, než je suma určená v napadnutom uznesení.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľov o porušení ich práv pri rozhodovaní o výške právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania, a to z dôvodu nedostatočného odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, ako aj z dôvodu nesprávnej aplikácie vyhlášky pri vyčíslení trov konania.

9. Sťažnostné námietky smerujú proti rozhodnutiu všeobecného súdu o výške trov konania. V nadväznosti na to považuje ústavný súd za žiaduce poukázať v prvom rade na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasť súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017). Ústavný súd už v minulosti rozhodol o porušení práv sťažovateľov rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania, a to napríklad v prípadoch nerešpektovania príslušných ustanovení zákona,

resp. vyhlášky (II. ÚS 82/09, I. ÚS 119/2012, II. ÚS 536/2018) a tiež v prípade nedostatočného odôvodnenia právnych záverov všeobecného súdu (I. ÚS 423/2010, IV. ÚS 513/2018).

10. O žiaden z týchto prípadov v danej veci nejde. K tomuto záveru dospel ústavný súd po tom, čo sa oboznámil s dôvodmi napadnutého uznesenia. Okresný súd, aplikujúc a riadne interpretujúc príslušné zákonné ustanovenia Civilného sporového poriadku, ako aj ustanovenia vyhlášky, dostatočne jasne a relevantne vysvetlil svoj postoj k premenným rozhodným pre vyčíslenie trov konania. Primerane rozumným a v okolnostiach veci postačujúcim sa javí aj spôsob, akým okresný súd reflektoval na tvrdenia, ktoré sťažovatelia uviedli v rámci sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka. Ústavný súd nezistil v skutkových a právnych záveroch napadnutého uznesenia okresného súdu nič ústavne nekonformné, čo by nasvedčovalo jeho arbitrárnosti alebo ústavnej neakceptovateľnosti.

11. V súvislosti s námietkami sťažovateľov ústavný súd uvádza, že pri vyčíslení trov konania pri určovacích sporoch je potrebné rozlišovať dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých predmetom je definitívne určenie a výsledkom je rozsudok, ktorého účinkom je nadobudnutie konkrétnej (peniazmi oceníteľnej) hodnoty. Ak napríklad žalobca uspeje v spore o určenie vlastníckeho práva, nehnuteľnosť je definitívne katastrálne zaevidovaná ako jeho majetok, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala cena, resp. hodnota nehnuteľnosti (§ 10 ods. 2 vyhlášky). Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie *quasi* prejudiciálne – na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Pôjde o určovacie spory, ktorých výsledkom nebude konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

12. Vzťahnuc uvedené na prípad sťažovateľov, ústavný súd sa nedomnieva, že by okresný súd vykladal ustanovenia relevantnej právnej normy svojvoľne, ak s prihliadnutím na predmet sporu, ktorým boli dve spojené veci, aplikoval na vec § 10 ods. 2 vyhlášky (pokiaľ išlo o určenie podielového spoluvlastníctva) a § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (pokiaľ išlo o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva). Takáto kombinácia relevantných ustanovení vyhlášky pri stanovení základnej sadzby tarifnej odmeny vyplýva z dôvodov napadnutého rozhodnutia, rovnako ako fakt, že okresný súd priliehavo danej veci zohľadnil pri výpočte trov konania i § 13 ods. 2 vyhlášky (pluralita žalobcov) a § 13 ods. 3 vyhlášky (dve spojené veci). Z odôvodnenia napadnutého uznesenia je teda evidentné, ako okresný súd dospel k určeniu tarifnej hodnoty veci a následne aj k výpočtu základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby, pričom táto metodika výpočtu plne zodpovedá názoru, ktorý predostreli aj sťažovatelia. V tomto smere teda niet napadnutému uzneseniu z ústavnoprávneho hľadiska čo vytknúť.

13. Okresný súd sa podľa názoru ústavného súdu prijateľným spôsobom vysporiadal i s námietkou sťažovateľov namierenou proti spôsobu stanovenia hodnoty predmetu sporu (tarifná hodnota), z ktorej bola vypočítaná základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby v časti sporu o určenie podielového spoluvlastníctva. Súd za základ pre stanovenie tarifnej hodnoty považoval cenu ornej pôdy určenej v prílohe č. 1 k zákonu o miestnych daniach. Sťažovatelia s aplikáciou uvedeného zákona nesúhlasili, pretože takto stanovená hodnota neodráža reálnu hodnotu nehnuteľností v čase začatia poskytovania právnych služieb v roku 2012. Okresný súd

v reakcii na túto námietku uviedol, že hodnota ornej pôdy podľa prílohy č. 1 k zákonu o miestnych daniach sa od roku 2012 nemenila a že aplikácia uvedeného zákona pri výpočte základnej sadzby tarifnej odmeny v situácii, ak nebola hodnota nehnuteľností určená znaleckým posudkom, nie je vylúčená.

13.1. Tieto úvahy okresného súdu nevykazujú znaky extrémnej arbitrárnosti, keďže je z nich zrejmé, že okresný súd vychádzal z oceníteľnosti tohto čiastkového predmetu konania a následne aj bez zistenia väčších ťažkostí a zrozumiteľným spôsobom dospel k záveru, že je možné určiť hodnotu predmetu sporu (v jeho príslušnej časti), keď odkázal na ceny nehnuteľností podľa prílohy č. 1 zákona o miestnych daniach. Ako už bolo načrtnuté, takýto postup stanovenia hodnoty sporu nevyhodnotil ani ústavný súd ako arbitrárny (IV. ÚS 243/2022), a vzhľadom na obdobnosť procesnej situácie nevidí v tomto prípade žiaden relevantný dôvod na prehodnocovanie tohto záveru.

14. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je mimoriadnou opravnou inštanciou a nemôže nahrádzať právomoc všeobecných súdov a že jeho úlohou nie je nanovo vyhodnocovať skutkové a právne okolnosti prípadu a nahradiť závery všeobecných súdov svojím vlastným názorom, ale presvedčiť sa, že závery všeobecných súdov nie sú prejavom svojvôle, ktorá by mohla mať za následok porušenie práv sťažovateľov.

15. Okresným súdom aplikovaný postup pri hodnotení rozhodujúcich skutkových okolností veci nezakladá dôvod na výnimočný zásah ústavného súdu do napadnutého uznesenia v súlade s právomocami ustanovenými v čl. 127 ods. 2 ústavy. Nebolo zistené, že by posudzované uznesenie okresného súdu bolo svojvoľné alebo v rozpore (nesúlade) s platnou právnou úpravou týkajúcou sa náhrady trov konania či nedostatočne odôvodnené. Ako už bolo uvedené, vzhľadom na predmet napadnutého uznesenia okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania, by zásah ústavného súdu mohol odôvodňovať jedine výnimočný exces v postupe a záveroch uznesenia okresného súdu, rozporný so samotnými princípmi spravodlivého súdneho konania, aký v okolnostiach danej veci ústavným súdom zistený nebol.

16. Vyhodnotiac námietky nastolené sťažovateľmi, ktoré smerovali výlučne k nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia, ústavný súd dospel k názoru, že niet žiadnej relevantnej spojitosti medzi napadnutým uznesením okresného súdu a namietaným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto ústavnú sťažnosť sťažovateľov odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

17. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti v celom rozsahu bolo bez právneho významu rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľov obsiahnutých v petite ich ústavnej sťažnosti, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

18. Nad rámec už uvedeného ústavný súd dodáva, že dôsledkom napadnutého uznesenia okresného súdu (zo subjektívneho hľadiska) je stav, keď sťažovatelia sú zaviazaní k povinnosti zaplatiť žalobcom trovy konania vo vyššej výške, než podľa vlastného názoru mali byť zaviazaní. Vo svojej ústavnej sťažnosti síce namietli absenciu výpočtu trov podľa kategorizácie na dve spojené veci,

avšak nešpecifikujú, v čom konkrétne okresný súd pochybil pri matematickom výpočte trov konania, neponúkajú vlastný prepočet trov konania ani neuvádzajú konkrétny rozdiel medzi sumou, na ktorej zaplataenie boli zaviazaní, a sumou, ktorú by správne mali zaplatiť. V tomto smere je ich argumentácia nedostatočná na to, aby ústavný súd mohol posúdiť jej relevantnosť, pričom procesnú pasivitu sťažovateľov v konaní o ústavnej sťažnosti nemôže nahrádzať ústavný súd. Uvedené platí o to viac v situácii, ak sťažovatelia porušenie svojich majetkových práv, ktorým by takáto argumentácia zodpovedala, ani nenamietajú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu